

SEKTORSKA ANALIZA
za utvrđivanje predloga prioriternih oblasti od javnog interesa i potrebnih sredstava
za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija
iz Budžeta Crne Gore u 2021. godini

Sektorska analiza se sačinjava na osnovu strateških i planskih dokumenata odnosno propisa u odgovarajućoj oblasti od javnog interesa uz konsultacije sa zainteresovanim nevladinim organizacijama, i predstavlja osnov za utvrđivanje prioriternih oblasti i potrebnih sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija iz državnog budžeta u narednoj godini, u skladu sa Zakonom o nevladinim organizacijama. Sektorska analiza se priprema u tekućoj za narednu kalendarsku godinu radi blagovremenog planiranja visine sredstava koja će biti opredijeljena na pozicijama ministarstava nadležnih za oblasti koje Vlada utvrdi kao prioritne za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija. Analiza će poslužiti i za pripremu javnih konkursa za raspodjelu sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija u oblasti koja će biti utvrđena kao prioritna.

1. OBLASTI OD JAVNOG INTERESA U KOJIMA SE PLANIRA FINANSIJSKA PODRŠKA ZA PROJEKTE I PROGRAME NVO

1.1. Navesti u kojim oblastima od javnog interesa (iz člana 32 Zakona o NVO) iz nadležnosti ministarstva planirate finansijsku podršku iz budžeta za projekte i programe NVO:

☐ socijalna i zdravstvena zaštita	☐ razvoj civilnog društva i volonterizma	☐ zaštita životne sredine
--	---	--

☐ smanjenje siromaštva	☐ evroatlantske i evropske integracije Crne Gore	☐ poljoprivreda i ruralni razvoj
☐ zaštita lica sa invaliditetom	☐ institucionalno i vaninstitucionalno obrazovanje	☐ održivi razvoj
☐ društvena briga o djeci i mladima	☐ nauka	☐ zaštita potrošača
☐ pomoć starijim licima	☐ umjetnost	☐ rodna ravnopravnost
☒ zaštita i promovisanje ljudskih i manjinskih prava	☐ kultura	☐ borba protiv korupcije i organizovanog kriminala
☐ vladavina prava	☐ tehnička kultura	☐ borba protiv bolesti zavisnosti
☐ druge oblasti od javnog interesa utvrđene posebnim zakonom (navesti koje): <hr/>		

2. PRIORITETNI PROBLEMI I POTREBE KOJE TREBA RIJEŠITI U 2021. GODINI FINANSIRANJEM PROJEKATA I PROGRAMA NVO

2.1. Navesti prioritetne probleme u oblasti(ma) iz nadležnosti ministarstva koji se planiraju rješavati finansiranjem projekata i programa nevladinih organizacija. Opis problema obrazložiti koristeći konkretne mjerljive pokazatelje trenutnog stanja i željenog stanja odnosno rješenja, navodeći izvor u kojem su takvi podaci dostupni. Pokazatelji mogu biti informacije iz uporednih analiza, izvještaja, rezultata istraživanja, studija, i drugi dostupni statistički podaci.

Opis problema:
„Za razliku od drugih manjinskih naroda i manjinskih nacionalnih zajednica, koji su uključeni u savremene tokove crnogorskog društva, Romi i Egipćani su najugroženija i najmarginalizovanija manjinska nacionalna zajednica u Crnoj Gori. Niska ekonomska moć, nizak stepen obrazovanja, veoma mali broj zaposlenih, neadekvatni stambeni uslovi, socijalna neprihvaćenost sa reslovima etničkih stereotipija i predrasuda, specifičan način življenja i druge karakteristike, samo su neki

od uzroka njihovog teškog položaja u društvu“ .¹

Istraživanja pokazuju da Romi predstavljaju jednu od najviše diskriminiranih i najranjivijih grupa u Evropi. Njihov položaj je praktično u svim aspektima života gori od prosjeka većine: stopa smrtnosti djece je veća, životni vijek je kraći, prihod po glavi stanovnika niži a nezaposlenost veća, što su sve ključni pokazatelji socijalne isključenosti. Nepovoljan položaj romske zajednice u velikoj mjeri je prepoznat na međunarodnom i nacionalnom nivou, pokrenut je širok spektar inicijativa u cilju poboljšanja njihovog položaja.²

Naravno, postignut je određeni napredak u svim prioritetnim oblastima, međutim, još potpuno nedovoljan u onom obimu da bi se situacija Roma potpuno poboljšala i na terenu i u svakodnevnom životu ove manjinske zajednice.

Vlada Crne Gore je u martu 2016. godine donijela *Strategiju za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020*, čiji je opšti cilj *socijalna inkluzija Roma i Egipćana kroz poboljšanje socio-ekonomskog položaja pripadnika ove populacije*. Strategijom su obuhvaćene sljedeće oblasti:

- obrazovanje,
- zapošljavanje,
- stanovanje,
- zdravstvena zaštita,
- pravni status,
- socijalni status i porodična zaštita (u okviru kog su definisane četiri podoblasti i to: borba protiv nasilja u porodici i nasilje nad ženama; prevencija i suzbijanje prosjačenja; borba protiv trgovine ljudima i sprečavanje sklapanja dječijih nedozvoljenih brakova),
- i oblast kulture, identiteta i informisanja.

Kao prioritete u 2021. godini, postavljamo rješavanje problema u sljedećim oblastima:

- **Obrazovanje;**
- **Zdravstvena zaštita;**
- **Antidiskriminacijai borba protiv anticiganizma;**
- **Socijalni status i porodična zaštita;**
- **Pravni status;**
- **Kultura, identitet i informisanje;**

¹ Strategija za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020

² Strategija za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u CG 2016-2020

OBRAZOVANJE

Crna Gora je u proteklih deset godina ostvarila napredak u oblasti inkluzivnog obrazovanja. Sve veći broj djece romske i egipćanske populacije upisuje osnovnu školu. Prema podacima Popisa stanovništva, domaćinstava i stanova iz 2011. godine, polovina od ukupnog broja djece romske i egipćanske populacije pohađa školu. Manje od jedne trećine završi osnovnu školu, dok 7% njih završi srednje obrazovanje.

Takva situacija za rezultat ima to da najveći dio Roma i Egipćana u dobi radne sposobnosti nema adekvatno obrazovanje potrebno za angažman na bolje plaćenim poslovima. Za to je od izuzetnog značaja investiranje u obrazovanje romske i egipćanske djece da bi se kasnije mogli osposobiti za uspješan pristup tržištu rada.³

Kada govorimo u uporednom odnosu nivoa obrazovanja između većinske populacije i populacije Roma i Egipćana, istraživanje UNICEF-a i MONSTAT je pokazalo da 53% djece iz većinske populacije starosti 3–5 godina pohađa program obrazovanja u ranom djetinjstvu, dok je taj procenat daleko niži u romskim i egipćanskim naseljima (16%). Među većinskom populacijom, stopa završavanja osnovne škole iznosi 96%, a stopa završavanja srednje škole 86%. U romskim naseljima, stopa završavanja osnovne škole iznosi 56%, dok stopa završavanja srednje škole svega 3%. Ukupno 58% djece iz opšte populacije koja su mlađa od pet godina i samo 6% romske djece istog uzrasta kod kuće ima najmanje tri dječje knjige.⁴

U pogledu percepcije nivoa obrazovanja od strane Roma i Egipćana u Crnoj Gori, istraživanje DeFacta⁵ je pokazalo da 32.5% ispitanika romske i egipćanske populacije ne posjeduje nijedan vid obrazovanja. Posebno je značajno ukazati na evidentirane razlike u nivou obrazovanja između muškaraca i žena. Procenat žena bez škole ili sa manje od 4 razreda osnovne škole značajno je veći nego procenat muškaraca, gdje je čak 43.2% žena ne posjeduje nijedan vid obrazovanja, dok je isto slučaj sa svega 22.6% muškaraca.

Način doprinosa nevladinih organizacija u rješavanju problema

U skladu sa planovima iz oblasti *Obrazovanja*, doprinos nevladinih organizacija realizacijom projekata/programa u 2021. godini ogledaće se u sprovođenju sljedećih mjera/ aktivnosti:

- Kampanje/edukacije roditelja i djece romske i egipćanske populacije, u cilju ukazivanja na značaj predškolskog obrazovanja;

³ Strategija za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020, str. 24

⁴ UNICEF i MONSTAT, "Višedimenzionalno siromaštvo djece u Crnoj Gori", 2018,

https://www.unicef.org/montenegro/sites/unicef.org.montenegro/files/2019-07/MNE_MICS6%20Statisti%C4%8Dki%20pregled%20Obrazovanje_Romska%20naselja%20u%20Crnoj%20Gori%202018..pdf

⁵ Socio-ekonomski položaj Roma i Egipćana u Crnoj Gori, 2020. godina, agencija DeFacta. istraživanje dostupno na web adresi:

<https://mmp.gov.me/biblioteka/istrazivanja>

- Kampanje/edukacije roditelja i djece romske i egipćanske populacije, u cilju ukazivanja na obavezu osnovnoškolskog obrazovanja;
- Kampanje/edukacije roditelja i djece romske i egipćanske populacije, u cilju ukazivanja na značaj srednjoškolskog obrazovanja;
- Edukacija/motivacija učenika romske i egipćanske populacije završnih razreda osnovnih škola da nastave svoje obrazovanje, odnosno upišu srednju školu;
- Edukacija/motivacija učenika romske i egipćanske populacije završnih razreda srednje škole da nastave svoje obrazovanje kroz visokoškolske obrazovne ustanove;
- Organizovanje tematskih okruglih stolova / radionica u cilju ukazivanja na značaj uključivanja romske i egipćanske populacije u obrazovni sistem.

Procjena broja korisnika koji će biti obuhvaćeni navedenim aktivnostima: očekujemo da će navedenim aktivnostima biti obuhvaćeno najmanje 20% građana romske i egipćanske zajednice u odnosu na podatke o broju Roma i Egipćana prema podacima Zavoda za statistiku Crne Gore iz Popisa stanovništva, domaćinstava i stanova iz 2011.godine.⁶

Indikator: broj upisane djece u predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje kao rezultat navedenih edukacija/kampanja nevladinih organizacija.

ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

Analiza problema

Romsko i egipćansko stanovništvo nailazi na mnogobrojne prepreke u pogledu pristupa sistemu zdravstvene zaštite, kao što su odsustvo informacija i znanja, jezičke barijere, finansijske barijere, neregistrovanost boravka i diskriminacija. Zdravstveni sistem Crne Gore dizajniran je na principu pružanja besplatne zdravstvene zaštite svim kategorijama stanovništva, pri čemu zdravstveni sistem ima ugrađene mehanizme za pomoć i podršku socijalno marginalizovanih društvenih grupa. Međutim, činjenica je da nedovoljno korišćenje zdravstvenog sistema ukazuju na to daje značajan broj Roma i Egipćana isključen iz mnogobrojnih vidova javnih usluga koje se pružaju od strane zdravstvenih ustanova, a pristup zdravstvenim uslugama ograničen je postojanjem različitih sistemskih barijera kao što su nedovoljan nivo obrazovanja i informisanosti o zdravstvenoj zaštiti koja im stoji na raspolaganju. Kada je reč o finansijskim preprekama potrebno je ukazati da, uprkos značajnom iskoraku koji je postignut, još uvijek nije obezbijedeno da svi pripadnici romske i egipćanske zajednice posjeduju zdravstveno osiguranje. Kao direktna posljedica te činjenice javlja se manji nivo pristupa uslugama zdravstvenog sistema - siromašni su suočeni sa još višim preprekama u pogledu pristupa zdravstvenim uslugama u okruženju u kome su rasprostranjene razne vrste diskriminacije.

⁶ **NAPOMENA:** Broj korisnika koji će biti obuhvaćeni navedenim aktivnostima će zavisi od projektnih prijedloga koji će se finansirati, te u tom smislu navedeni procenat može biti i veći od navedene procjene.

Ranjivost Roma i Egipćana postoji i po više drugih osnova, zbog čega je prilikom sprovođenja medicinskih aktivnosti potrebno staviti akcenat na prevenciju i specifične zdravstvene potrebe ove populacije.⁷Jedan od činilaca kvaliteta života svakog pojedinca jeste kvalitet njegovog zdravlja, a sam imperativ društva je da zaštita zdravlja treba da se unapređuje. Osnovni parametri koji ukazuju na sliku lošijeg zdravstvenog stanja Roma i Egipćana u odnosu na većinsku populaciju su izraženi u skraćenom životnom vijeku, prisustvu zaraznih i drugih preventabilnih bolesti, nekorišćenju ili nedovoljnom korišćenju usluga primarne zdravstvene zaštite, nedovoljno korišćenje opsežnijih pregleda i preventivnih programa. Stanje zdravlja romske i egipćanske populacije zahtjeva u većoj mjeri brigu javnih zdravstvenih službi u dijelu preventivnih i sistematskih mjera, koje u pojedinim segmentima većinskoj populaciji nisu uopšte potrebni. Tome treba dodati osnovnu zdravstvenu zaštitu koja je svima podjednako potrebna, ali nije jednako fizički i ekonomski dostupna, gde takođe treba intervenisati mjerama solidarne pomoći i primjerene zaštite.

U pogledu generalne ocjene zdravstvenog stanja Roma i Egipćana u Crnoj Gori, istraživanje koje je sproveo DeFacto pokazuje da većina Roma i Egipćana smatra da je ono veoma ili uglavnom dobro. Međutim, značajnije razlike su zastupljene između muškaraca i žena, odnosno žene u prosjeku negativnije ocjenjuju stanje svog zdravlja nego muškarci.

Međutim, evidentiran je problem u pogledu učestalosti korišćenja zdravstvenih usluga, gdje skoro trećina Roma i Egipćana vrlo rijetko koristi taj vid usluga. Oni koji ne posjećuju ljekara, kao razlog ističu da im je zdravlje dobro, međutim, određeni broj Roma i Egipćana je kao razloge navelo i neljubaznost i nepristupačnost zdravstvenih radnika i nedostatak potrebnih ličnih dokumenata koja su im potrebna da bi išli kod ljekara.

Podaci pokazuju da 16.5% Roma i Egipćana tvrdi da u njihovoj porodici živi bar jedna osoba koja ima teško zdravstveno stanje ili invaliditet.

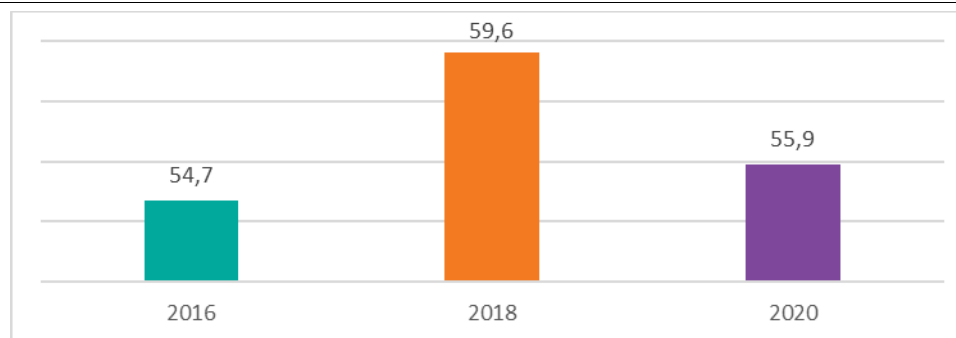
U pogledu prosječnog trajanja životnog vijeka, istraživanje je pokazalo da je prosječna starost Roma i Egipćana 55.9 godina.⁸

---

⁷ Pogledati istraživanje MONSTAT-a i UNICEF-a iz 2018. godine, u pogledu zdravlja majki i novorođenčadi,

https://www.unicef.org/montenegro/sites/unicef.org.montenegro/files/2019-12/MNE_MICS6%20Statistic%CC%8Cki%20pregled%20Zdravlje%20majke%20i%20novoro%20C4%91enc%CC%8Ceta%20MNE_Romska%20naselja%20u%20Crnoj%20Gori%202018_FINAL.pdf

⁸I ako nije istina čin mjerenja i samim tim nije direktno uporedivo, kao referenti okvir možemo uzeti očekivano trajanje života u Crnoj Gori. Naime, očekivano trajanje života za muškarce prema projekcijama Uprave za statistiku Monstat (2019.) je 79.5 godina za žene i 74 godine za muškarce. Izvor: <https://www.monstat.org/userfiles/file/demografija/procjene%20stanovnistva/2019/n/procjene%20stanovnistva%20i%20osnovni%20demografski%20indikator%20-%202019.pdf>

Grafikon 40: Prosječna starost u vrijeme smrti u romskoj i egipćanskoj zajednici kroz vrijeme

Takođe, kada je u pitanju Zdravstvena zaštita naprijed pomenutim MICS istraživanjem iz 2018. godine, utvrđeno je da među ispitanicima romske populacije starosti 15–49 godina, sveobuhvatno znanje o HIV-u na veoma je niskom nivou – svega 3% među ženama i 4% među muškarcima. Diskriminatorski stavovi prema osobama koje žive s HIV-om veoma su izraženi. Zastupa ih devet od deset žena starosti 15–49 godina i osam od deset muškaraca iz iste starosne grupe. Manje od 1% žena i svega 2% muškaraca u romskim naseljima starosti 15–49 godina testirali su se na HIV u posljednjih 12 mjeseci i znaju svoje rezultate. Među ispitanicima starosti 15–49 godina koje žive u romskim naseljima, nema nijedne kojoj je ponuđeno testiranje na HIV i koja je to testiranje prihvatila i nakon toga dobila rezultate i zdravstvene informacije, odnosno savjetovanje u vezi s HIV-om za vrijeme prenatalne njege.⁹

Kada su u pitanju stavovi građana u romskim naseljima u Crnoj Gori prema redovnoj vakcinaciji djece podaci iz istraživanja (MICS)¹⁰ iz 2018. Godine pokazuju sljedeće: 9% žena i 5% muškaraca iz romskih naselja starosti 15-49 godina saopštilo je da vakcina/vaccine iz preporučenog kalendara vakcinacije za djecu mogu dovesti do ozbiljnih neželjenih događaja nakon vakcinacije.¹¹ Oko 1% žena saopštilo je da bi MMR vakcina mogla uzrokovati ozbiljne neželjene događaje nakon vakcinacije. 47% roditelja/staratelja iz romskih naselja saopštilo je da su odložili vakcinaciju, a 23% da je odbilo da vakciniše dijete mlađe od pet godina.¹² Oko tri četvrtine roditelja/staratelja (73%) ima pozitivnu percepciju preporučenog kalendara vakcinacije. 51% roditelja/staratelja izjavilo je da bi pristalo da dijete primi vakcine protiv bakterija pneumokoka, a 49% da bi pristalo da dijete primi vakcinu protiv humanog papiloma virusa (HPV) ako ih je preporučio pedijatar.

Način doprinosa nevladinih organizacija u rješavanju problema

U skladu sa planovima iz oblasti Zdravstvene zaštite, doprinos nevladinih organizacija ogledaće se u realizaciji sledećih mjera/ aktivnosti:

⁹http://www.monstat.org/userfiles/file/MICS/MNE/n/MNE_MICS6%20Statistic%CC%8Cki%20pregled%20HIV%20MNE_Romska%20naselja%20u%20Crnoj%20Gori%202018_FINAL.pdf

¹⁰ Istraživanje višestrukih pokazatelja u romskim naseljima Crnoj Gori (MICS) sprovela je Uprava za statistiku tokom 2018. godine u sklopu globalnog MICS programa.

¹¹http://www.monstat.org/userfiles/file/MICS/MNE/n/MNE_MICS6%20Statistic%CC%8Cki%20pregled%20Stavovi%20prema%20vakcinaciji%20MNE_Romska%20naselja%20u%20Crnoj%20Gori%202018_FINAL.pdf

¹² Najčešći razlog odlaganja vakcinacije bilaje bolest djeteta u vrijeme vakcinacije ili alergija na vakcinu ili njene sastojke. Isti je razlog najčešće navođen i kada je riječ o odbijanju vakcinacije.

- **Kampanje/edukacije sa ciljem da što veći Roma/Romkinja i Egipćana/Egipćanki u Crnoj Gori prepozna značaj redovne vakcinacije djece;**
- **Organizovanje preventivnih zdravstvenih pregleda;**
- **Kampanje o značaju reproduktivnog zdravlja, s naglaskom na žene Romkinje i Egipćanke ;**
- **Kampanje o infektivnim bolestima, s naglaskom na žene Romkinje i Egipćanke;**
- **Kampanje/edukacije sa ciljem povećanja znanja o HIV/AIDS, o štetnosti korišćenja psihoaktivnih supstanci, kao i o prevenciji i borbi protiv ovih negativnih pojava.**

Procjena broja korisnika koji će biti obuhvaćeni navedenim aktivnostima: očekujemo da će navedenim aktivnostima biti obuhvaćeno najmanje 20% građana romske i egipćanske zajednice u odnosu na podatke o broju Roma i Egipćana prema podacima Zavoda za statistiku Crne Gore iz Popisa stanovništva, domaćinstava i stanova iz 2011.godine.¹³

Indikator: broj korisnika obavljenih preventivnih pregleda, broj obuhvaćenih pripadnika/pripadnica romske i egipćanske zajednice koji su obuhvaćeni navedenim edukacijama/kampanjama.

ANTIDISKRIMINACIJA I BORBA PROTIV ANTICIGANIZMA

Analiza problema

U Crnoj Gori je potrebno pojačati borbu protiv anticiganizma i diskriminacije Roma i Egipćana kako bi se ostvarilo njihovo potpuno društveno i ekonomsko uključivanje. Anticiganizam i višestruka diskriminacija predstavljaju osnovne razloge za njihovo društveno isključivanje, dok simptome njihovog nepovoljnog položaja čini visoka stopa nezaposlenosti, niske stope upisa i završetka škole i loši uslovi života velike većine Roma i Egipćana. Rezultati najnovijih istraživanja ukazuju da se Romi i Egipćani i dalje suočavaju sa poteškoćama u integrisanju u društvo u Crnoj Gori, ali i u regionu uopšte. Prema istraživanju Balkanski barometar za 2019. godinu¹⁴, sprovedenom u zemljama Jugoistočne Evrope, Romi i Egipćani su i dalje žrtve duboko ukorijenjenih predrasuda kako u društvu tako i u profesionalnom okruženju, pri čemu je podrška koja im se pruža u vidu afirmativnog djelovanja značajno manja u odnosu na druge osjetljive grupe.

Od posebnog značaja za politiku Roma i Egipćana je pojam rasne diskriminacije koja je tretirana Zakonom o zabrani diskriminacije¹⁵ i koja predstavlja svako pravljenje razlike, nejednako postupanje ili dovođenje u nejednak položaj lica ili

¹³ **NAPOMENA:** Broj korisnika koji će biti obuhvaćeni navedenim aktivnostima će zavistiti od projektnih prijedloga koji će se finansirati, te u tom smislu navedeni procenat može biti i veći od navedene procjene

¹⁴ Regionalni savjet za saradnju, Balkanski barometar, 2019, <https://www.rcc.int/pubs/89/report-on-the-preparation-of-post-2020-strategy-in-the-western-balkans>

¹⁵ Zakon o zabrani diskriminacije, "Sl. list CG", br. 46/2010, 40/2011 - dr. zakon, 18/2014 i 42/2017, član 2, stav 2. Zakonom je diskriminacija definisana kao: „svako pravno ili faktičko pravljenje razlike ili nejednako postupanje, odnosno propuštanje postupanja prema jednom licu, odnosno grupi lica u odnosu na druga lica, kao i isključivanje, ograničavanje ili davanje prvenstva nekom licu u odnosu na druga lica, koje se zasniva na rasi, boji kože, nacionalnoj pripadnosti, društvenom ili etničkom porijeklu, vezi sa nekim manjinskim narodom ili manjinskom nacionalnom zajednicom, jeziku, vjeri ili uvjerenju, političkom ili drugom mišljenju, polu, promjeni pola, rodnom identitetu, seksualnoj orijentaciji i/ili interseksualnim karakteristikama, zdravstvenom stanju, invaliditetu, starosnoj dobi, imovnom stanju, bračnom ili porodičnom stanju, pripadnosti grupi ili pretpostavci o pripadnosti grupi, političkoj partiji ili drugoj organizaciji, kao i drugim ličnim svojstvima“.

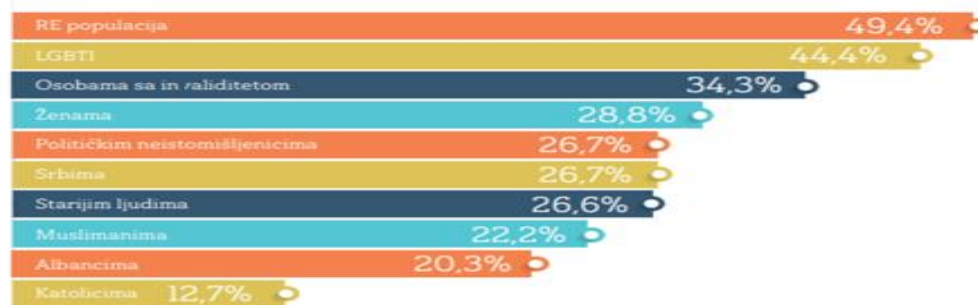
grupe lica, sa uvjerenjem da rasa, boja kože, jezik, nacionalnost ili nacionalno ili etničko porijeklo opravdavaju omalovažavanje lica ili grupe lica, odnosno opravdavaju ideju o nadmoći nekog lica ili grupe lica prema onima koji nijesu članovi te grupe

Nasuprot tome, anticiganizam predstavlja „posebnu vrstu rasizma, ideologije koja se temelji na rasnoj superiornosti, oblik dehumanizacije i institucionalnog rasizma potpirivanog istorijskom diskriminacijom koja se izražava, između ostalog, nasiljem, govorom mržnje, izrabljivanjem, stigmatizacijom i najočitijim oblikom diskriminacije”.¹⁶

Da bi zaista procijenili nivo anticiganizma i diskriminacije sa kojima se suočavaju Romi i Egipćani, potrebno je prikupiti adekvatne i precizne podatke. U tom pogledu, značajno je istaći istraživanje stepena diskriminacije sa kojima se suočavaju Romi i Egipćani u Crnoj Gori iz 2020. godine, koje je sproveo Centar za demokratiju i ljudska prava (CEDEM).¹⁷

Generalni indikator razvijen u okviru istraživanja CEDEM-a koji se odnosi na percepciju građana u pogledu toga koja se društvena grupa najviše suočava sa problemom diskriminacije, pokazuje da su to upravo Romi i Egipćani, gdje 58,6% ispitanih smatra da su Romi i Egipćani u najvećem broju slučajeva žrtve diskriminacije. Navedeni podatak predstavlja značajan napredak u odnosu na prethodna istraživanja koje je radilo Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava, gdje je 2013. godine, diskriminacija prema Romima i Egipćanima iznosila 60%, dok 2015. godine, 62 %.

U pogledu segmenta istraživanja koji se odnosi na govor mržnje¹⁸ u svakodnevnom životu, dobijeni podaci pokazuju da Romi i Egipćani predstavljaju najugroženiju kategoriju društva.

Grafikon 2: Koliko često se govor mržnje koristi prema pripadnicima navedenih grupa

Istraživanje sadrži i prikaz društvene distance prema Romima i Egipćanima, kao posebno ranjivoj grupi. Podaci ukazuju da je i prema Romima i Egipćanima socijalna distanca veoma izražena i da jedina društvena kategorija koja je suočena sa većim nivoom distance jesu pripadnici LGBTI populacije. Za svaki pojedini odnos prema Romima i Egipćanima je distanca

¹⁶Opšta preporuka politike br. 13 Evropske komisije protiv rasizma i netolerancije (ECRI) o borbi protiv anticiganizma i diskriminacije Roma.

¹⁷Obrasci i stepen diskriminacije u Crnoj Gori u 2020, Centar za demokratiju i ljudska prava – CEDEM. Istraživanje je sprovedeno anketnom metodom na uzorku od 1035 ispitanika i rezultati su jasno ukazali da Romi i Egipćani predstavljaju etničku grupu koja se suočava sa najvišim stepenom diskriminacije u različitim društvenim oblastima. <https://www.cedem.me/publikacije/istrazivanja/ostala-istrazivanja/send/31-ostala-istrazivanja/1980-obraci-i-stepen-diskriminacije-u-crnoj-gori-u-2020-godini>

¹⁸Govor mržnje je svaki oblik izražavanja ideja, tvrdnji, informacija i mišljenja koji širi, raspiruje, podstiče ili pravda diskriminaciju, mržnju ili nasilje protiv lica ili grupe lica zbog njihovog ličnog svojstva, ksenofobiju, rasnu mržnju, antisemitizam ili ostale oblike mržnje zasnovane na netoleranciji, uključujući i netoleranciju izraženu u formi nacionalizma, diskriminacije i neprijateljstva protiv manjina.

niža, a stepen animoziteta se može najbolje uporediti u odnosu na zajednički život sa Romima i Egipćanima u istoj državi.

U pogledu percepcije nivoa diskriminacije sa kojima se suočavaju pripadnici romske i egipćanske populacije, istraživanje agencije DeFacto za potrebe tadašnjeg Ministarstva za ljudska i manjinska prava, koje je sprovedeno 2020. godine¹⁹, je pokazalo da većina Roma i Egipćana smatra da u crnogorskom društvu postoje različiti oblici diskriminacije pripadnika ove zajednice.

Potrebno je predvidjeti adekvatne mjere za podizanje svijesti Roma i Egipćana o pravima koja im pripadaju, kao i mjere za eliminisanje svih oblika sistemske, institucionalne ili strukturne diskriminacije Roma i Egipćana.

Način doprinosa nevladinih organizacija u rješavanju problema

U skladu sa planovima iz oblasti *Antidiskriminacija Roma/Romkinja i Egipćana/Egipćanki*, doprinos nevladinih organizacija ogledaće se u realizaciji sledećih mjere/ aktivnosti:

- **Kampanje/edukacije u cilju borbe protiv diskriminacije i anticiganizma;**
- **Organizovanje tematskih okruglih stolova / radionica u cilju ukazivanja na značaj borbe protiv diskriminacije i anticiganizma;**
- **Edukacije u cilju osnaživanja za učešće u političkom i javnom životu pripadnika romske i egipćanske populacije, sa posebnim naglaskom na žene .**

Indikator: broj uključenih pripadnika većinske populacije kroz edukacije/kampanje vezano za borbu protiv diskriminacije i anticiganizma i broj uključenih građana romske i egipćanske zajednice tokom edukacija/kampanja o važnosti učešća u političkom životu.

SOCIJALNI STATUS I PORODIČNA ZAŠTITA

Analiza problema

Nasilje u porodici predstavlja poseban oblik nasilja kojim se krše prava na život, slobodu, fizički, psihički i seksualni integritet, bezbednost i ljudsko dostojanstvo člana porodice. Zakon o zaštiti od nasilja u porodici Crne Gore²⁰ definiše „nasilje u porodici” kao činjenje ili nečinjenje člana porodice kojim se ugrožava fizički, psihički, polni ili ekonomski integritet, mentalno zdravlje i spokojstvo drugog člana porodice, bez obzira na mjesto gdje je učinjeno.

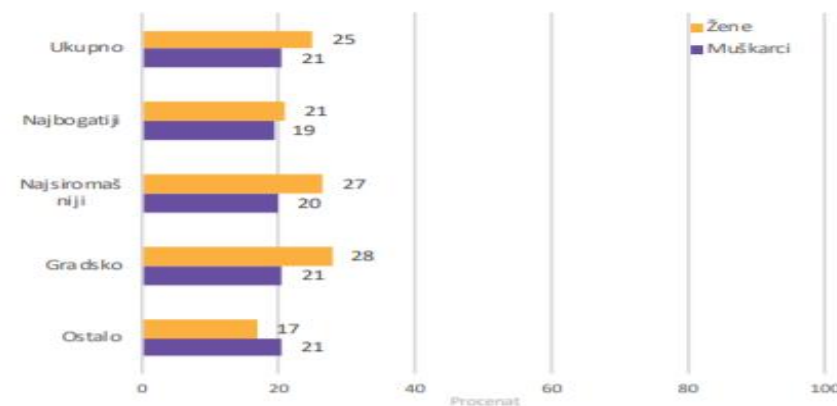
Istraživanje MONSTAT i UNICEF iz 2018. godine za Crnu Goru, pokazuje veoma visok stepen prihvatanja porodičnog nasilja u romskim i egipćanskim zajednicama.

¹⁹ DeFacto Consultancy i Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava, "Socio-ekonomski položaj Roma i Egipćana u Crnoj Gori", 2020, https://mmp.gov.me/organizacija/OUZ_RAE/234675/NOVO-ISTRAZIVANJE-O-SOCIJALNOJ-INTEGRACIJI-ROMA-I-EGIPCANA.html

²⁰ Zakon o zaštiti od nasilja u porodici, Sl. List CG", br. 46/2010

Ženski i muški stavovi i očekivanja

Stavovi prema nasilju u porodici

Grafikon 48: Procenat odraslih starosti 15–49 godina u romskim naseljima koji opravdavaju fizičko nasilje nad suprugom iz bilo kojeg od sljedećih razloga: ako izlazi van kuće bez znanja supruga; ako zanemaruje djecu; ako se svađa se sa suprugom; ako odbija seks sa suprugom; ako joj zagori jelo, prema kvintilu bogatstva i tipu naselja

U pogledu nasilja nad djecom, podaci pokazuju da:

- Među djecom starosti 1–14 godina koja žive u romskim naseljima u Crnoj Gori, 64% je bilo izloženo barem jednom obliku psihološkog ili fizičkog kažnjavanja od strane odraslih članova domaćinstva.
- 11% djece bilo je izloženo teškom fizičkom kažnjavanju.
- Svega 16% djece imalo je iskustvo s metodama nenasilnog disciplinovanja.
- Dječaci koji žive u romskim naseljima bilisu više izloženi fizičkom disciplinovanju (43%) nego djevojčice (38%).
- Među ispitivanim roditeljima/starateljima u romskim naseljima, 19% je onih koji smatraju da djeca moraju biti fizički kažnjena kako bi se podigla, vaspitala ili obrazovala na pravi način, što ukazuje na zanimljiv kontrast sa stvarnom učestalosti fizičkog disciplinovanja (41% djece izloženo je fizičkom kažnjavanju).

Drugi problem, koji treba da se adresira kao posebna oblast u ovom segmentu, jeste pitanje sklapanja dječijih, prisilnih i ugovorenih brakova. I u ovom pogledu, nažalost, nije moguće utvrditi precizne podatke, ali se na osnovu procjene kako nadležnih organa, tako i NVO romskih i egipćanskih aktivista može reći da je broj slučajeva dječijih, prisilnih i ugovorenih brakova takav da zaslužuje posebnu pažnju.²¹

Dječiji, prisilni i ugovoreni brakovi u romskoj i egipćanskoj zajednici predstavljaju veliki problem, naročito za djevojčice, što dovodi do njihove socijalne isključenosti, napuštanja škole i ostajanja bez mogućnosti spoznavanja i razvijanja svoje sposobnosti i kreiranja vlastite budućnosti, te su prisiljene prepustiti se životu koji su za njih odredili njihovi roditelji, uglavnom muški članovi koji imaju kontrolu i moć. Majke su same još uvijek nedovoljno osnažene i ohrabrene da se bore za svoja prava i prava svojih kćerki.

²¹ Strategija za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u CG 2016-2020

Istraživanje višestrukih pokazatelja u romskim naseljima u Crnoj Gori (MICS) koje je sproveda Uprava za statistiku tokom 2018. godine u sklopu globalnog MICS programa pokazuje da je ukupno 23% žena u romskim naseljima starosti 20-24 godine stupilo u brak prije 15. godine što je znatno više u poređenju sa 6% muškaraca starosti 20-24 godina koji su u brak stupili prije 15. Godine života. U brak je prije 18. godine stupilo 55% žena i 25 % muškaraca starosti 20-49 godina. Takođe navedenim istraživanjem je utvrđeno da postoji negativna povezanost između nivoa obrazovanja i braka prije 18.godine među ženama starosti 20-49 godina, koja iznosi 59% kod žena sa predškolskim obrazovanjem ili bez obrazovanja i taj procenat se smanjuje na 25% među onima sa srednjim ili višim obrazovanjem.

Činjenica da su dječiji, prisilni i ugovoreni brakovi još uvijek veliki problem u romskoj i egipćanskoj zajednici, potvrđena je sledećim podacima: u 59,1% slučajeva odluku o sklapanju braka donose roditelji, u 52% ispitanice ističu da one same ne biraju ni partnera, kao ni trenutak kada će ući u brak, već da u njihovo ime to čine roditelji, šira porodica i staro vijeće, dok čak 44.2% djevojaka do samog ulaska u brak nije čak ni poznavalo svog budućeg muža.²²

Prosjačenje djece romske zajednice je učestali obrazac ponašanja kako u Crnoj Gori tako i u zemljama regiona. Komparativna praksa je pokazala da su sve dosadašnje mjere imale ograničen efekat. Dva su aspekta ovog problema. Prvo, sami roditelji ili podstiču ili odobravaju prosjačenje vlastite djece, i drugo, u određenom broju slučajeva se radi o organizovanom prosjačenju koje organizuju pojedinci u cilju sticanja vlastite dobiti.

Romi i Egipćani su posebno izloženi opasnostima da postanu žrtve trgovine ljudima, te su stoga u ovom pogledu potrebne i posebne mjere prevencije i sprječavanja trgovine. Problem je posebno složen zato što on zahtijeva saradnju na regionalnom nivou između nadležnih organa, što znači da je međudržavna saradnja, a posebno saradnja sa graničnom policijom od posebnog značaja. Nevladine organizacije bi mogle djelovati preventivno u ovom dijelu u smislu organizovanja edukacija/kampanja o načinima zaštite od trgovine ljudima. U ovom dijelu, takođe, postoji mogućnost preventivnog djelovanja nevladinih organizacija prvenstveno kada je riječ o prosjačenju i dječijim, prisilnim i ugovorenim brakovima.

Način doprinosa nevladinih organizacija u rješavanju problema

U skladu sa planovima iz oblasti Socijalni status i Porodična zaštita, doprinos nevladinih organizacija ogledaće se u realizaciji sledećih mjera/ aktivnosti:

- **Edukacija roditelja, djece, žena, aktivistkinja romske i egipćanske populacije, službenika državne uprave o zaštiti od nasilja u porodici i dječijih, prisilnih i ugovorenih brakova među romskom i egipćanskom populacijom²³;**

²² IZVOR: NVO Centar za romske inicijative <http://crink.me/brosure/>

²³ Veza: mjera 3.10.1.26 iz Akcionog plana za Pregovaračko poglavlje 23

- **Organizovanje kampanja u romskim i egipćanskim naseljima o problemu nasilja nad ženama i dječijim, prisilnim i ugovorenim brakovima djevojčica romske i egipćanske populacije²⁴;**
- **Organizovanje tematskih okruglih stolova/radionica u cilju ukazivanja na probleme nasilja u porodici; dječijih, prisilnih i ugovorenih brakova i prosjačenja;**
- **Edukacije/treninzi o zakonskim mjerama za sprječavanje sklapanja dječijeg/ugovorenog braka;**
- **Obuka zaposlenih u relevantnim institucijama za ranu identifikaciju dječijih, prisilnih i ugovorenih brakova;**

Procjena broja korisnika koji će biti obuhvaćeni navedenim aktivnostima: očekujemo da će navedenim aktivnostima biti obuhvaćeno najmanje 20% građana romske i egipćanske zajednice u odnosu na podatke o broju Roma i Egipćana prema podacima Zavoda za statistiku Crne Gore iz Popisa stanovništva, domaćinstava i stanova iz 2011.godine.²⁵

Indikator: broj uključenih osoba romske i egipćanske zajednice prilikom edukacija/kampanja/treninga, broj obuhvaćenih naselja prilikom edukacija/kampanja, broj i naziv Opština obuhvaćenih projektnim aktivnostima.

PRAVNI STATUS

U oblasti pravnog statusa Roma i Egipćana potrebno je prvenstveno ukazati na aktivnosti za rješavanje pravnog statusa interno raseljenih lica sa Kosova (IRL). Pored IRL, Romi i Egipćani, domicilni ili članovi porodica IRL, čine najveći dio lica koja žive u Crnoj Gori a u riziku su od apatridije, iz razloga što oni ili njihovi roditelji ne mogu da ostvare upis u matične registre u Crnoj Gori ili u državi porijekla.

I dalje je zastupljen problem nedovoljno razvijenog sistema upisa u matični registar rođenih, posebno kada se radi o licima rođenim izvan zdravstvenog sistema, ili licima čiji jedan ili oba roditelja nemaju identifikaciona dokumenta, je u praksi dovodio do pojave slučajeva kada lica dolaze u rizik da postanu apatridi. Iako su, u teoriji, ta lica imala pravo na državljanstvo Crne Gore ili druge države sa kojom imaju povezanost, oni nisu mogli da ostvare upis u matični registar rođenih u Crnoj Gori ili u državi porijekla, što im je onemogućavalo učešće u daljem postupku upisa u registar državljana i sticanje ostalih identifikacionih dokumenata.

Način doprinosa nevladinih organizacija u rješavanju problema

U skladu sa planovima iz oblasti Pravni status, doprinos nevladinih organizacija ogledaće se u realizaciji sledećih mjera/aktivnosti:

²⁴ Veza: mjera 3.10.1.27 iz Akcionog plana za Pregovaračko poglavlje 23

²⁵ **NAPOMENA:** Broj korisnika koji će biti obuhvaćeni navedenim aktivnostima će zavisi od projektnih prijedloga koji će se finansirati, te u tom smislu navedeni procenat može biti i veći od navedene procjene

- **Pružanje pravne pomoći osobama koje nemaju riješen pravni status;**

Procjena broja korisnika koji će biti obuhvaćeni navedenim aktivnostima: očekujemo da će navedenim aktivnostima biti obuhvaćeno najmanje 20% građana romske i egipćanske zajednice u odnosu na podatke o broju Roma i Egipćana prema podacima Zavoda za statistiku Crne Gore iz Popisa stanovništva, domaćinstava i stanova iz 2011.godine.²⁶

Indikator: broj osoba kojima je pružena pravna pomoć, broj obuhvaćenih naselja prilikom edukacija/kampanja, broj i naziv Opština obuhvaćenih projektnim aktivnostima.

KULTURA, IDENTITET I INFORMISANJE

Analiza problema

Jedan od problema koji svakako zaslužuje posebnu pažnju jeste i pitanje kulture i identiteta Roma. Romska manjinska zajednica posjeduje čitav niz različitih kulturnih karakteristika koje čine njihov jedinstveni identitet. Uprkos tome, u Crnoj Gori, a isto je i u drugim zemljama, u romskoj populaciji nije dovoljno razvijena svijest o vlastitom identitetu, niti postoje organizovani mehanizmi zaštite tog identiteta. Problem je izražen i usljed činjenice da je samoidentifikacija pripadnika romske populacije najčešće definisana negativno, kao suprotnost u odnosu na većinsku populaciju. Usljed ovoga povećava se stepen diskriminacije i stigmatizacije pripadnika romske populacije. Podaci govore da je etnička distanca prema pripadnicima romske populacije veoma izražena i komparativno na mnogo višem nivou u odnosu na pripadnike bilo koje druge etničke zajednice.²⁷

Kada je o kulturi i identitetu riječ, istraživanjem iz 2016. godine koje je realizovalo tadašnje Ministarstvo za ljudska i manjinska prava utvrđeno je da se u 33% domaćinstava govori isključivo romski jezik. Gotovo 40% romske populacije nedovoljno dobro govori crnogorski jezik. Dodatno, preko 45% Roma ne čita i ne piše na crnogorskom jeziku, uz 20% onih koji čitaju i pišu, ali uz probleme. Kada je o informisanju riječ, podaci govore da nešto ispod 15% Roma jesu u stanju da identifikuju TV emisije na romskom jeziku koje se prikazuju na nacionalnom servisu. S druge strane, uprkos kampanjama koje su sprovedene u prethodnom periodu, manje od 4% Roma je u stanju da se sjeti neke reklame koja promovise prava Roma. Prema tome, nesumnjivo da je i u sferi informisanja potrebno ostvariti određeni napredak.

Sportske aktivnosti su u maloj mjeri zastupljene među pripadnicima romske i egipćanske populacije. Dijelom je to uzrokovano nedostatkom finansijskih sredstava, odnosno niskom ekonomskom moći pripadnika romske i egipćanske populacije. Podizanje svijesti romske zajednice o potrebi razvoja sporta, aktivnog bavljenja sportom i njihovo uključivanje u sportske aktivnosti u značajnoj mjeri utiča na sveobuhvatnu integraciju romske i egipćanske populacije u sve tokove

²⁶ **NAPOMENA:** Broj korisnika koji će biti obuhvaćeni navedenim aktivnostima će zavistiti od projektnih prijedloga koji će se finansirati, te u tom smislu navedeni procenat može biti i veći od navedene procjene

²⁷ Strategija za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u CG 2016-2020, str. 84

crnogorskog društva.

Način doprinosa nevladinih organizacija u rješavanju problema

U skladu sa planovima iz oblasti *Kultura, sport, identitet i informisanje*, doprinos nevladinih organizacija ogledaće se u realizaciji sledećih mjera/ aktivnosti:

- **Izgradnja i jačanje romske i egipćanske kulture i identiteta;**
- **Aktivnosti vezane za unapređenje izdavaštva i mjere usmjerene na značaj romskog jezika;**
- **Podizanje svijesti javnosti o problemima romske i egipćanske populacije u inkluzivnom procesu;**
- **Podizanje svijesti romske i egipćanske zajednice o potrebi uključivanja u sportske aktivnosti i bavljenje sportom;**
- **Uključivanje pripadnika/pripadnica romske i egipćanske populacije u sportske aktivnosti i aktivno bavljenje sportom;**
- **Aktivnosti za očuvanje romskog folklora (tradicionalnih romskih igara);**

Procjena broja korisnika koji će biti obuhvaćeni navedenim aktivnostima: očekujemo da će navedenim aktivnostima biti obuhvaćeno najmanje 10% građana romske i egipćanske zajednice u odnosu na podatke o broju Roma i Egipćana prema podacima Zavoda za statistiku Crne Gore iz Popisa stanovništva, domaćinstava i stanova iz 2011.godine.²⁸

Indikator: broj održanih manifestacija sa brojem učesnika i imenima Opština uključenih kroz projektne aktivnosti, broj izdatih knjiga/časopisa, broj prevedene literature na romski jezik.

Ciljne grupe kojoj će projekti biti namenjeni su:

- Pripadnici/e romske i egipćanske populacije u Crnoj Gori;
- Službenici/e državnih institucija, lokalnih samouprava;
- Zaposleni u zdravstvenim ustanovama;
- Zaposleni u obrazovnim ustanovama;
- Predstavnici/e civilnog sektora;
- Akteri/ke u implementaciji Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020;
- Akteri/ke za pisanje i implementaciju Lokalnih akcionih planova za inkluziju Roma i Egipćana;
- Građani/Građanke u Crnoj Gori;
- Mediji .

²⁸ **NAPOMENA:** Broj korisnika koji će biti obuhvaćeni navedenim aktivnostima će zavisi od projektnih prijedloga koji će se finansirati, te u tom smislu navedeni procenat može biti i veći od navedene procjene

Prednost će imati projekti koji će biti usklađeni sa mjerama iz Strategije za socijalnu inkluzije Roma i Egipćana 2016-2020²⁹, Lokalnim Akcionim planovima za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana i mjerama iz Pregovaračkog poglavlja 23, Preporukama sa seminara „Inkluzivno društvo: „Unapređenje socio-ekonomskog položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori““ iz 2018. godine, kako bi se iste ispunile.

Projekti u cilju realizacije kvalitetnih aktivnosti mogu biti i partnerski.

Podaci (analize, studije, statistički izvještaji, itd.) koji pojašnjavaju navedeni problem	Izvor(i) podataka
<ol style="list-style-type: none"> 1. Izvještaji o sprovođenju Strategija za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016 – 2020 za 2016, 2017., 2018. i 2019. godinu; 2. Istraživanje „Socijalni položaj i socijalna inkluzija Roma i Egipćana u Crnoj Gori“, 2016. godina; 3. Istraživanje “Socio-ekonomski položaj Roma i Egipćana u Crnoj Gori”, 2020, agencija DeFacto; 4. Istraživanje višestrukih pokazatelja u romskim naseljima u Crnoj Gori (MICS), 2018. Godina; 5. Rezultati istraživanja predstavljeni u publikaciji „Ugovoreni brak jači od zakona“; 6. Istraživanje: Odnos građana prema diskriminaciji u Crnoj Gori, 2015. godina 7. Izvještaj o Crnoj Gori 2016 /novembar 2016. Pregovori o proširenju; 8. Izvještaj Evropske komisije za Crnu Goru za 2018. godinu. 9. Istraživanje: Dječje prosjačenje u Crnoj Gori (ključni nalazi i preporuke), CEDEM, septembar 2017. godine. 10. Oblici, obrasci i stepen diskriminacije u Crnoj Gori – Trendovi i analiza, CEDEM, 2018. godina 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ranije Ministarstvo za ljudska i manjinska prava; 2. NVO Centar za romske inicijative uz finansijsku podršku Američke ambasade u Podgorici i Ministarstva za ljudska i manjinska prava; 3. Agencija za ispitivanje javnog mnjenja "Damar" – Podgorica; 4. Evropska komisija: Izvještaj o Crnoj Gori 2020; 5. Preporuke sa seminara: „Inkluzivno društvo: „Unapređenje socio-ekonomskog položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori““ iz 2018. godine; 6. MONSTAT; 7. Istraživanja CEDEM-a;

²⁹ U toku je izrada nove Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020 (radni naziv) čije donošenje je programom rada Vlade Crne Gore za 2021. godinu planirano za II kvartal.

11. MICS istraživanje 2018, UNICEF i MONSTAT;	
---	--

2.2. Navesti ključne strateško-planske dokumente odnosno propise koji prepoznaju važnost problema identifikovanih pod tačkom 2.1., kao i specifične mjere/djelove tih dokumenata koji su u vezi sa identifikovanim problemima.

Naziv strateškog/planskog dokumenta/propisa	Naziv poglavlja/ mjere/ aktivnosti
<p>1. Zakon o zabrani diskriminacije http://www.mmp.gov.me/biblioteka/zakoni</p> <p>2. Strategija za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016 – 2020³⁰ i prateći Akcioni planovi http://www.mmp.gov.me/biblioteka/strategije</p> <p>3. Akcioni plan za pregovaračko poglavlje 23 – Pravosuđe i temeljna prava</p> <p>4. Preporuke sa seminara: „Inkluzivno društvo: „Unapređenje socio-ekonomskog položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori““ iz 2018. godine.</p> <p>5. Deklaracija partnera zapadnog Balkana o integraciji Roma/Romkinja u sklopu proširenja EU, potpisana u Poznanju 05. jula 2019. godine</p> <p>6. EU Roma strateški okvir za jednakost, inkluziju i učešće za period 2020-2030</p>	<p>Strategija za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016 – 2020 i prateći Akcioni plan http://www.mmp.gov.me/biblioteka/strategije</p> <p>Uključivanje i poboljšanje socijalne inkluzije Roma/kinja i Egipćana/ki u oblastima:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Obrazovanje; • Zdravstvena zaštita; • Antidiskriminacija i borba protiv anticiganizma; • Socijalni status i porodična zaštita (u okviru kog su definisane četiri podoblasti i to: borba protiv nasilja u porodici i nasilje nad ženama; prevencija i suzbijanje prosjačenja; borba protiv trgovine ljudima i sprečavanje sklapanja dječijih nedozvoljenih brakova); • Pravni status; • Kultura, identitet i informisanje; <p>Akcioni plan za pregovaračko poglavlje 23 – Pravosuđe i temeljna prava</p> <p>Napomena: Sve nazive poglavlja/ mjere/ aktivnosti koje</p>

³⁰ U toku je izrada nove Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020 (radni naziv) čije donošenje je programom rada Vlade Crne Gore za 2021. godinu planirano za II kvartal.

će se realizovati navedeni su u tekstu iznad u opisu problema.

2.3. Obrazložiti na koji način nevladine organizacije mogu doprinijeti rješavanju problema identifikovanih pod tačkom 2.1., koje aktivnosti su prihvatljive za postizanje željenog rezultata, kako se planira praćenje i vrednovanje doprinosa rješavanju pomenutih problema. Navesti konkretne mjerljive pokazatelje/indikatore za praćenje doprinosa nevladinih organizacija rješavanju identifikovanih problema i izvore verifikacije učinjenog.

Opis načina doprinosa nevladinih organizacija u rješavanju problema	Konkretni mjerljivi pokazatelji doprinosa nevladinih organizacija	Izvor(i) podataka
<p>Javni konkurs će biti objavljen za sve nevladine organizacije koje će moći da apliciraju sa projektima na ispunjavnju mjera/instrumenata iz Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana 2016-2020³¹, mjera iz Akcionog plana za pregovaračko poglavlje 23 – Pravosuđe i temeljna prava, Preporukama sa seminara: Inkluzivno društvo: „Unapređenje socio-ekonomskog položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori“³¹ iz 2018. godine i Deklaracije partnera Zapadnog Balkana o integraciji Roma u okviru procesa proširenja EU potpisane u Poznanju 2019. godine za sljedeće oblasti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Obrazovanje; • Zdravstvena zaštita; • Antidiskriminacija i borba protiv anticiganizma; • Socijalni status i porodična zaštita 	<ul style="list-style-type: none"> • Broj finansiranih i sprovedenih programa i projekata iz pojedinih navedenih oblasti; • broj realizovanih mjera/instrumenata iz navedenih oblasti; • broj realizovanih edukacija u realizovanje mjera/instrumenata iz navedenih oblasti • broj realizovanih kampanja u realizovanje mjera/instrumenata iz navedenih oblasti; • broj edukovane djece, roditelja i žena prilikom realizacije navedenih mjera/instrumenata; • broj realizovanih tematskih okruglih stolova/radionica 	<p>Izvještaj o sprovođenju Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana 2016-2020 i Akcionog plana za 2021.</p> <p>Izvještaj o dodijeljenim finansijskim sredstvima za projekte/programe NVO</p> <p>Štampani i elektronski mediji</p> <p>TV nastupi</p> <p>Radio emisije</p>

³¹ U toku je izrada nove Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020 (radni naziv) čije donošenje je programom rada Vlade Crne Gore za 2021. godinu planirano za II kvartal.

<p>(u okviru kog su definisane četiri podoblasti i to: borba protiv nasilja u porodici i nasilje nad ženama; prevencija i suzbijanje prosjačenja; borba protiv trgovine ljudima i sprečavanje sklapanja dječijih nedozvoljenih brakova);</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pravni status; • Kultura, identitet i informisanje; <p>Napominjemo da će iz svake oblasti tražiti da se ispune prvenstveno mjere/instrumenti koji su naznačeni u gore navedenim oblastima(u opisu problema) iz strateškog dokumenta. U svim navedenim aktivnostima koje smo naveli u opisu problema, kao partnerske organizacije ili nosoci tih aktivnosti su prepoznate nevladine organizacije. Nevladine organizacije će nuditi rješenja putem apliciranja sa projektima koji će realizovati mjere iz određene oblasti.</p> <p>Zaključci i preporuke sa okruglih stolova, izveštaji, kao i objavljene knjige, časopisi, brošure, biće objavljeni na zvaničnom sajtu Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • broj pisanih izveštaja o realizovanim mjerama iz pojedinih oblasti; • broj učesnika koji su učestvovala na pojedinim oblastima u realizovanim mjerama; • broj korisnika u podržanim projekatima; • broj knjiga, časopisa, brošura koji će se pisati; • broj štampanih i elektronskih medija, i tv nastupa; • broj predstavnika romske populacije različitih profila koji su direktno i indirektno uključeni u projekat; • broj vakcinisane djece; • broj obavljenih zdravstvenih pregleda; • broj uključenih osoba, broj naselja i broj i naziv Opština; 	
---	--	--

3. OSTVARIVANJE STRATEŠKIH CILJEVA

3.1.Navesti ključne strateške ciljeve iz sektorske nadležnosti čijem će ostvarenju u 2020.godini doprinijeti projekti i programi nevladinih organizacija.

<p>Strateški cilj(evi) čijem ostvarenju će doprinijeti javni konkurs za projekte i programe nevladinih organizacija u 2020. godini</p>	<p>Način na koji će javni konkurs za projekte i programe nevladinih organizacija doprinijeti ostvarenju strateških ciljeva (ukratko opisati)</p>
<p>Projekti i programi nevladinih organizacija doprinijeće ispunjavanju planiranih mjera koje su predviđene Strategijom za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana 2016-2020³², mjerama iz Akcionog plana za pregovaračko poglavlje 23 – Pravosuđe i temeljna prava, Preporukama sa seminara „Inkluzivno društvo: „Unapređenje socio-ekonomskog položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori““ iz 2018. godine kao i Deklaracijom partnera Zapadnog Balkana o integraciji Roma u okviru procesa proširenja EU potpisane u Poznanju 2019. godine.</p> <p>Opšti cilj jeste socijalna inkluzija Roma i Egipćana kroz poboljšanje socio-ekonomskog položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori kao i otklanjanje svake neposredne ili posredne diskriminacije prema ovoj populaciji.</p>	<p>„Podržimo socijalnu inkluziju Roma/Romkinja i Egipćana/Egipćanki u Crnoj Gori!“</p> <p>Konkurs za finasiranje programa i projekata NVO-a u 2021. godini</p> <p>Programe i projekte će sprovoditi nevladine organizacije koja će doprinijet realizaciji ciljeva i mjera/instrumenata predviđenih Strategijom za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana 2016-2020 mjere iz Akcionog plana za pregovaračko poglavlje 23, kao i preporuke Evropske komisije „Izveštaja o Crnoj Gori 2016“ /novembar 2016., Preporukama sa seminara „Inkluzivno društvo: „Unapređenje socio-ekonomskog položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori““ iz 2018. godine kao i Deklaracijom partnera Zapadnog Balkana o integraciji Roma u okviru procesa proširenja EU potpisane u Poznanju 2019. godine, koje treba da se realizuju u saradnji sa nevladinim organizacijama, u oblastima:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Obrazovanje; • Zdravstvena zaštita; • Antidiskriminacija i borba protiv anticiganizma; • Socijalni status i porodična zaštita (u okviru kog su definisane četiri podoblasti i to: borba protiv nasilja u

³² U toku je izrada nove Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020 (radni naziv) čije donošenje je programom rada Vlade Crne Gore za 2021. godinu planirano za II kvartal.

porodici i nasilje nad ženama; prevencija i suzbijanje prosjačenja; borba protiv trgovine ljudima i sprečavanje sklapanja dječijih nedozvoljenih brakova);

- Pravni status;
- Kultura, identitet i informisanje;

Nevladine organizacije će nuditi rješenja (apliciranjem na konkurs kvalitetnim projektima), koji će realizovati mjere iz određene oblasti, gdje su u Strateškom dokumentom iz pojedinih oblasti prepoznate bilo kao partnerske organizacije ili nosoci tih aktivnosti.

Projektne aktivnosti nevladinih organizacija, imaće značajan uticaj na smanjenje predrasuda i etničke distance prema Romima u Crnoj Gori. U sinergiji sa ostalim aktivnostima i mjerama iz Strateških dokumenata projektima će se doprinijeti trajnom poboljšanju njihovog statusa.

- *Projekti treba da isključivo budu usklađeni sa mjerama iz gore pomenutih oblasti iz Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana 2016-2020³³, Lokalnim Akcionim planom za Rome i Egipćane, mjerama iz Pregovaračkog poglavlja 23, mjerama iz Izveštaja Evropske komisije, preporukama sa seminara „Inkluzivno društvo: „Unapređenje socio-ekonomskog položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori““ iz 2018. godine, kao i ciljevima iz Deklaracije partnera Zapadnog Balkana o integraciji Roma u okviru procesa proširenja EU potpisane u Poznanju 2019. godine.*
- *Projekti u cilju realizacije kvalitetnih projekata mogu biti i partnerski.*

³³ U toku je izrada nove Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020 (radni naziv) čije donošenje je programom rada Vlade Crne Gore za 2021. godinu planirano za II kvartal.

4. JAVNI KONKURSI ZA FINANSIRANJE PROJEKATA I PROGRAMA NVO - DOPRINOS OSTVARENJU STRATEŠKIH CILJEVA IZ SEKTORSKE NADLEŽNOSTI MINISTARSTVA

4.1. Navesti javne konkurse koji se predlažu za objavljivanje u 2020. godini u cilju doprinosa ostvarenju strateških ciljeva iz sektorske nadležnosti (iz tačke 3.1.), uz prijedlog potrebnih iznosa. Ukoliko postoji mogućnost preklapanja s javnim konkursima iz nacionalnih, sredstava EU ili drugih vanjskih fondova iz nadležnosti neke druge institucije, navesti s kojim organom je potrebno koordinirati oblasti finansiranja.

Naziv javnog konkursa	Iznos	Drugi donatori s kojima je potrebno koordinirati oblasti finansiranja
„Podržimo socijalnu inkluziju Roma/Romkinja i Egipćana/Egipćanki u Crnoj Gori!“ Konkurs za finansiranje programa i projekata NVO-a u 2021. godini	380.000,00 €	

4.2. Navesti ko su predviđeni glavni korisnici projekata i programa koji će se finansirati putem javnog konkursa. Ukratko navesti glavna obilježja svake grupe korisnika, njihov broj i njihove potrebe na koje projekti i programi treba da odgovore u 2020. godini.

Opis glavnih grupa korisnika, njihov broj i potrebe
<p>1. Glavni korisnici projekata i programa NVO koji će se finansirati putem predloženog javnog konkursa su:</p> <ul style="list-style-type: none">
• Romi/Romkinje i Egipćani/Egipćanke u Crnoj Gori – direktni korisnici projekata – unapređenje i zaštita prava ove populacije;
• Vlada Crne Gore – doprinos sprovođenju politika i strateških mjera;
• Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava – doprinos implementaciji mjera iz Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020;
• Službenici/službenice u organima državne uprave - unapređenje znanja i koordinacije, u cilju zaštite i unapređenja prava Roma/kinja i Egipćana/ki u Crnoj Gori;
• Lokalne samouprave – doprinos implementaciji politika i strateških mjera na lokalnom nivou;

- NVO – korisnici i implementatori projekata;
- Šira crnogorska javnosti - povećanje svijesti o problematici Roma/kinja i Egipćana/ki u Crnoj Gori

Mediji – direktno uključivanje u promociju aktivnosti i unapređenje znanja o populaciji Roma/kinja i Egipćana/ki u Crnoj Gori

4.3. Navesti očekivani ukupni broj ugovorenih projekata, odnosno ugovora koji se planira zaključiti s nevladinim organizacijama na osnovu javnog konkursa.

Očekivani broj projekata koji se planira finansirati / broj ugovora koje se planira zaključiti s NVO	
Naziv javnog konkursa: „Podržimo socijalnu inkluziju Roma/Romkinja i Egipćana/Egipćanki u Crnoj Gori!“ Konkurs za finansiranje programa i projekata NVO-a u 2021. godini.	20 /projekata/ugovora (u zavisnosti od odobrenih sredstava)

4.4. Navesti najviši i najniži iznosi finansijske podrške koju će biti moguće ostvariti na osnovu pojedinačnog javnog konkursa navedenog u tački 4.1.

Naziv javnog konkursa:	
Najniži iznos finansijske podrške koju će biti moguće ostvariti na osnovu javnog konkursa: 7.000 EURA	Najviši iznos finansijske podrške koju će biti moguće ostvariti na osnovu javnog konkursa: 20.000 EURA

NAPOMENA: stavom 4 člana 32ž Zakona o NVO, definisano je: *“Ukupan iznos sredstava koja se na osnovu javnog konkursa mogu dodijeliti nevladinoj organizaciji za finansiranje projekta, odnosno programa, ne može preći 20% od ukupno opredijeljenih sredstava koja se raspodjeljuju na osnovu tog konkursa.”*

5. KONSULTACIJE SA ZAINTERESOVANIM NEVLADINIM ORGANIZACIJAMA

5.1. Navesti na koji način je u skladu sa važećim propisima obavljen proces konsultovanja NVO u procesu pripreme sektorske analize.

Metoda konsultacija (npr. web, email, konsultativni sastanak, itd.)	Datumi sprovedenih konsultacija	Naziv NVO koje su učestvovalе u konsultacijama

6. KAPACITETI ZA SPROVOĐENJE JAVNOG KONKURSA

6.1. Navesti broj službenika/ica i spoljnih saradnika koji će biti zaduženi za sprovođenje javnog konkursa i praćenje realizacije finansiranih projekata i programa nevladinih organizacija (uključujući najmanje jednu terensku posjetu, prilikom koje će se provjeravati izvršavanje ugovornih obaveza, namjensko trošenje sredstava, te postizanje rezultata planiranih javnim konkursom i odobrenim projektom/programom).

Naziv javnog konkursa	Broj službenika/ica zaduženih za sprovođenje javnog konkursa i praćenje finansiranih projekata i programa nevladinih organizacija	Imena službenika/ica zaduženih za sprovođenje javnog konkursa i praćenje finansiranih projekata programa nevladinih organizacija
„Podržimo socijalnu inkluziju Roma/Romkinja i Egipćana/Egipćanki u Crnoj Gori“ Konkurs za finasiranje programa i projekata NVO-a u 2021. godini	3 službenika/službenice	Službenici zaduženi za sprovođenje javnog konkursa i praćenje finansiranih projekata i programa nevladinih organizacija će biti određeni rješenjem o formiranju Komisije za raspodjelu sredstava nevladinim organizacijama.

Ovjera ministra:

_____		_____
Ime i prezime	M.P.	Potpis